

De op een na grootste historische binnenstad. Het tweede grootste percentage monumentale woningen van Nederland. Een échte monumentenstad, dat is Leiden. Hoe beïnvloed nieuwbouw deze historische ziel van de stad?

Liefdevol bouwen

Bijeenkomst in Stadsgehoorzaal

Op woensdagavond u mei houdt De Ziel van Leiden de derde sessie van dit jaar. Dit keer is het thema 'Leidse historische gebouwen, van archeologie tot architectuur'. Wat berekenen die voor de ziel van de stad? Deskundigen als historicus Cor Smit en Karin Wink van archeologisch adviesbureau RAAP gaan hierover met de aanwezigen in gesprek. Ook Erfgoed Leiden is aanwezig. Andere belangstellenden zijn van harte welkom om een bijdrage te leveren. De bijeenkomst is van 20 tot 22 uur in de Stadsgehoorzaal, Breestraat 60 in Leiden. De eerste sessie in maart ging over muziek in Leiden, en in april ging het over ondernemerschap. Later dit jaar volgen nog vier sessies. Meer informatie: dezielvanleiden.nl.

Willemijn Sneep

Leiden • De ziel van Leiden zit niet zozeer in gebouwen, maar in de structuur en opbouw van de binnenstad, vindt Leids Hoogleraar Jos van den Broek. In de tijd dat de binnenstad gebouwd werd, was Leiden een van de belangrijkste steden van het land. „Die welvarende tijd is terug te zien: de grachten zijn breder, het water hier ruimer dan in andere grachtensteden”, vertelt hij. Qua monumenten is Leiden nog steeds een van de belangrijkste van het land. „De sleutelstad staat op dat gebied hoger dan Alkmaar, Utrecht, Haarlem”, weet Van den Broek. Maar de stad vernieuwt ook. „Leiden is opgebouwd uit heel diverse panden. Elk pand is nét anders, omdat er nooit in één keer ontwikkeld werd”, zag René Buur van KOW architecten. Hij deed onderzoek naar die Leidse gevels, ter inspiratie voor de nieuwbouwwijk op het Groenordhallenterrein. „Door de geleidelijke ontwikkeling kun je in de vele grachtenpanden hele interessante en gevarieerde gevelschemata ontdekken”, merkte hij in zijn onderzoek. Kenmerkend vond Buur ook de witte panden die hij her en der tegenkwam. „Vrij vaak zagen we ineens een wiggepleisterde gevel tussen de rij. Dat is waarschijnlijk een persoonlijke keuze van de opdrachtgever geweest destijds. Maar het kan ook zijn dat het metschwerk scheuren begon te vertonen. En daarom wit gestuukt werd. Zo blijft de stad langzaam transformeren.”

Typisch Leids

Nieuwbouwhuizen worden getypeerd als compacte stad, gevangen in haar buitengrenzen”, vertelt Buur. Maar ook nu de stadsmuren al lang verdwenen zijn loopt de stad tegen grenzen aan. **Buitengrenzen** „Leiden is nog altijd een heel compacte stad, gevangen in haar buitengrenzen”, zegt architecte Inge van den Berg. Weghalen en vernieuwen is daardoor soms nodig. Rondom de historische binnenstad is een schil ontstaan van gewaagde, solitaire gebouwen”. Dat brengt de

door, zoals in veel historische steden. „Grond binnen de stadsmuren was vroeger schaars, dus dan ga je verdichten. Alle randen langs de straat werden volgebouwd”, vertelt Buur. Maar ook nu de stadsmuren al lang verdwenen zijn loopt de stad tegen grenzen aan. **Buitengrenzen** „Leiden is nog altijd een heel compacte stad, gevangen in haar buitengrenzen”, zegt architecte Inge van den Berg. Weghalen en vernieuwen is daardoor soms nodig. Rondom de historische binnenstad is een schil ontstaan van gewaagde, solitaire gebouwen”. Dat brengt de

De Ziel van Leiden

Wat is de ziel van Leiden? Het Stadslab gaat in 2016 samen met de stad op zoek naar het antwoord. Ook het Leidsch Dagblad speelt mee. Het resultaat van de zoektocht wordt aan het eind van dit jaar gebundeld in een stripboek.

Architect René Buur gebruikte de diverse gevels uit de binnenstad voor zijn ontwerp van de wijk op het Groenordhallenterrein.

ARCHIEFFOTO

historie niet in gevaar, vindt zij. „De twee werelden, historisch en nieuw, vullen elkaar juist aan. Ze beïnvloeden en versterken elkaar. Er wordt zo dicht bij de historische stad gebouwd, dat je heel makkelijk heen en weer kunt en van beiden gebruik maakt”, aldus Van den Berg. „Liefdevolle architecten zijn be-

langrijk om de historische ziel van Leiden te bewaren”, stelt Van den Broek. Daarmee bedoelt hij: „mensen die snappen hoe deze stad in elkaar zit en ontwerpen met aandacht voor details.” Wat hij niet wil zien zijn „nepmonumentjes” en „truttige huisjes”. „Het nabootsen van oude elementen geeft snel een risico op truttigheid”, zegt Van den

Broek. De door Buur ontworpen wijk in Groenord, noemt hij 'op het randje'. „Nieuwbouw, ook in de binnenstad, mag juist best 'grondeur' hebben”. Het voormalig pand van V&D is een goed voorbeeld, vindt hij. „Een mooi gebouw, goede materialen, daarvan is de Breestraat echt opgeknapt.” Ook de aanbouw van het museum van

Volkenkunde noemt Van den Broek 'goed werk'. „Er is eigenlijk maar één manier om de ziel van Leiden te bewaren”, besluit Van den Broek. „En dat is zorgen dat de Leidenaar trots blijft op zijn stad”. Dat spreekt voor hem uit zorg voor de omgeving. Aandacht voor details. En verantwoordelijkheid nemen voor 'rotzooi'.

Zelf in stripboek met naam of gezicht

Het duurt nog zo'n acht maanden voor het stripboek over de Ziel van Leiden uitkomt, maar de tekenaars zijn al druk bezig. Om het project te laten slagen, is echter geld nodig. Daarom houdt de Ziel van Leiden tot eind mei een crowdfundingactie. Wie betaalt, krijgt er iets voor terug. Bijvoorbeeld je gezicht of je naam in het stripboek. Veel mensen die meewerken aan de zoektocht naar de Ziel van Leiden doen dit vrijwillig. Voor de tekenaars ligt dit iets anders. Tekenen is hun werk en zij steken heel veel tijd in dit project. Daarom heeft de projectgroep besloten hen een vergoeding te betalen. Geen commerciële prijs, maar een tegemoetkoming. Achtduizend euro is nodig om zeven tekenaars te betalen, zeven sessies te organiseren en een website draaiend te houden. Het stripboek bestaat straks uit zeven hoofdstukken, vertelt illustrator Nils Bierman. Hij is lid van de projectgroep en ontwerper Joopje, de hoofdpersoon in het boek. Deze stagiair bij het Leidsch Dagblad moet van zijn hoofdredacteur op zoek naar de ziel van Leiden, een stad waar hij aanvankelijk zijn neus voor ophaalt maar waar hij gaandeweg steeds meer van gaat houden. Allerlei wetenswaardigheden die in de sessies naar boven komen, ko-

men in het verhaal voor. Naast Bierman nemen Nicoline Heemskerk, Eline W. Kooske Eerden en Caspar ten Dam een hoofdstuk voor hun rekening. „We hebben nog twee tekenaars nodig”, meldt Bierman. Nicoline Heemskerk is enthousiast over het project. „Ik vind Leiden helemaal te gek. De sessies zijn net een geschiedenisles. Je weet al veel over Leiden, maar ontdekt hierdoor zoveel meer.” Tijdens de sessies maakt ze voortdurend

schetsen, die ze na afloop omzet in tekeningen. Ook de andere tekenaars doen dat. „Het is heel belangrijk om dit project in beeld vast te leggen”, vindt Bierman. De tekeningen zijn te zien op de site. De crowdfundingactie is opgezet via het culturele platform Voor de Kunst. „Daardoor kun je geld doneren met een flink fiscaal voordeel”, vertelt projectgroep lid Gonny van Alewijk. Als eind mei de 8000 euro niet binnen is, krijgen alle donateurs hun geld terug en

krijgt het project niets. Komt er genoeg geld binnen, dan doet Fonds I&S er dertig procent bovenop. De tekenaars verzinnen al allerlei ideeën om meebetalende Leidenaars te vereeuwigen in het stripboek. „Ik zet ze allemaal in een bootje”, fantaseert Heemskerk. Bierman: „Of ik teken de Leiden Marathon met allemaal namen op de shirts.” Bedrijfsponsorship – namen op gevels – kan natuurlijk ook. Meer info: www.dezielvanleiden.nl.

Gewaagde, solitaire gebouwen rondom de binnenstad.

ARCHIEFFOTO

Lakenindustrie.

CASPAR